07/10/2019

500 година Грађанске штампарије

Поводом 500 година српске грађанске штампарије (1519-2019) 28. септембра 2019. године у Доњој Сопотници, Општина Ново Горажде, са почетом у 20 часова одржана свечана академија посвећена том значајном јубилеју.

Свечаној академији претходило је вечерње богослужење у храму Светог великомученика Георгија, задужбини херцег-Стефана Косаче. Вечерње је служио Високопреосвећени Митрополит добробосански г. Хризостом уз саслужење протојереја-ставрофора Александра Топаловића, протојереја Николе Ковача и ђакона Будимира Гардовића.

У програму свечане академије узели су учеће: СПД Слога из Сарајева, начелник општине Ново Горажде гђа Мила Петковић, дует браћа Теофиловић, Немања Емир Кустурица, Драган Давидовић, вокални ансамбл Митрополије добробосанске Исидор Бајић, проф. др Биљана Самарџић, глумац Слободан

Љубичић из Ужица, Драгољуб Стојановић и др. Беседама су се обратили: гђа Мила Петковић, начелник општине Ново Горажде; Високопреосвећени г. Хризостом, Митрополит дабробосански; г. Немања Емир Кустурица и проф. др Биљана Самарџић, док је г. Драгољуб Стојановић одржао јубиларну здравицу.

Беседа Митрополита дабробосанског Хризостома

Ево нас овдје и вечерас у Доњој Сопотници – мјесту за које се можда никада не би знало, нити помињало, да нису у њему два драгуља наше Цркве и нашег народа, храм Светог Георгија, задужбина Стефана Косаче, и Горажданска штампарија Божидара Горажданина. Ево нас овдје и вечерас у Доњој Сопотници да обиљежимо 500-годишњицу Горажданске штампарије коју овдје донесе Божидар Горажданин (Љубавић) из пламене љубави према роду, Цркви и просвјећености рода свога.

Користим прилику да свима нама православним Србима честитам овај велики и значајан јубилеј наше Горажданске штампарије. Подсјетимо се да су од 1519. до 1523. године у вријеме дубоког нецивилизацијског мрака Османског царства овдје у Доњој Сопотници штампане књиге за просвјећивање поробљеног српског народа. Служабник, Псалтир и Молитвеник три су најпотребније богослужбене књиге. Задивљујућа је чињеница да су Божидар Горажданин (Љубавић) и његови синови Теодор и Ђурађ штампали баш ове најпотребније књиге. Сигурно је да су знали да је Свети Јован Златоусти рекао: -Боље би било да сунце стане од свог хода, неголи да престане читање Псалтира. А наш Свети Сава остави у свом Карејском типику правило да се у његовој испосници у Кареји у току 24 сата, поред свих осталих богослужења, има прочитати читав Псалтир.

Данас кад знамо и говоримо о 500-годишњици Горажданске штампарије морамо говорити о црквеној свијести Божидара и његових синова и о том црквеном и духовном значају који је за кратко вријеме (1519-1523) колико је радила у Доњој Сопотници допринела духовности српског народа, његовој заштити од исламизације и очувању у светом православљу. Анализирајући њихов рад закључили смо да су честити и богољубиви Љубавићи били и теолошки образовани. То потврђује њихово опредељење да штампају Служабник и Молитвеник (Требник). Знали су они колики је значај свете Литургије, односно Евхаристије и молитве за очување српског народа у светој вјери православној. Без Литургије нема Цркве, а без Цркве нема ни српског народа. Управо из тог разлога ови честити и богољубиви Гораждани штампали су служабник да се из њега служи и поје Литургија и овога и онога вијека, да се Христом Господом у тајни свете Литургије српски народ сједини

са Њим и сачува од исламизације.

Нису случајно Османлије рушили храмове и спаљивали рукописне књиге! Не! То је био пут и начин исламизације поробљеног српског народа. По тој истој матрици отуђења 1941. године усташе су рушиле цркве, неке попалили, неке у коњушнице претворили, а књиге нам попалили и уништавали. Зашто? Да би трећину Срба покрстили, трећину побили! Њихов циљ, као и Османлија, био је: ссрпски народ дехристијанизирати! Након 1945. године то је био политички и идеолошки програм безбожних комуниста, који су наставили са рушењем, девастацијом цркава и забраном обнове од усташа порушених. Истовремено – подржавали су директно и индиректно градњу богомоља оних који су наше цркве рушили ратних 1941-1945. године. Срби без Христа – била је парола безбожника! Срби без Светог Саве – био императив комунистичке идеологије!

Наше овогодишње сабирање око овог историјског јубилеја има вишеструко значење. Прије свега ово је наше духовно обновљење у вјери, ревности и добром примјеру честитих Љубавића. Њихов примјер је за угледање. Друго, да истакнемо историјски, црквени, духовни и национални значај и вриједност овог њиховог дјела! 80 година након проналаска пресе – штампарије од Гутенберга (1439), Срби су на поробљеном Балкану до 1519. имали двије пресе – штампарије – једну у Ријеци Црнојевића (1493-1496), а другу ево овдје у Доњој Сопотници. Ниједан други балкански, нити источно-европски народ, није посегнуо за том,,новотаријом" – пресом – штампаријом, односно није се потрудио да је донесе свом народу, а камоли да је користи. А, гле наши дични преци Црнојевићи и Љубавићи су крајем 15. и почетком 16. вијека отишли у Венецију, научили штампати књиге и донијети штампарије у Ријеку Црнојевића и у Доњу Сопотницу и штампати свештене и богослужбене књиге. И данас с' правом можемо истаћи да је српски народ био пионир штампарства на Балкану и цијелој Источној Европи; да је српски народ прије свих осјетио долазак новог технолошког доба које ће процвјетати у Западној Европи и промијенити историју читавог свијета.

Кад говоримо о штампаним књигама, или инкунабулама, онда се морамо за кратко подсјетити на то како су људи и народи прије штампарије писали и биљежили трагове свог постојања. Стари народи, сумерски и вавилонски, утискивали су симболе и знакове у плочама од глине и пекли их. У њима су записивали своја вјеровања и своје молитве. Стари Египћани, Феничани и Грци измислили су друге материјале – папирус и пергамент – и на њима су исписивали учења својих религија, своје митове, молитве, философије,

књижевност и историје. И све тако до 15. вијека човјечанство се трудило да кроз разне облике – форме и начине оставља свједочанства свога постојања, своје вјере и културе. Проналазак штампарије је, уистину, један од највећих историјских догађаја свијета.

И наши свети преци су примивши хришћанство, писменост и књижевност од Грка, писали на пергаментима и папирусима, оснивали преписивачке школе и радионице. Данас се поносимо нашим сачуваним рукописним књигама, али једнако тако и још више поносни смо што смо први народ на Балкану који има штампане књиге које су познате у науци као српске инкунабуле.

Из ових овде наведених, али и свих других ненаведених разлога, Доња Сопотница и Источно Горажде заслужују да имају посебно мјесто у културној мапи српског народа, те посебан статус у Републици Српској. Доња Сопотница заслужује да буде под посебним програмом заштите и развоја Владе Републике Српске и Републике Србије. Користимо ову прилику да са овог мјеста и у овом свечаном тренутку упутимо наш захтјев према Владама Републике Српске и Републике Србије да Доњу Сопотницу ставе међу приоритете српске културне политике. Предстоје нам археолошка и научна валоризација комплекса Доње Сопотнице. И све треба да буде крунисано реконструкцијом и обновом културног, црквеног и историјског језгра Доње Сопотнице. Тиме ћемо исказати суштинско поштовање и захвалност према племенитим Горажданима: Божидару, Теодору и Ђурађу, али и према херцег-Стефану Косачи, према којем смо се ми Срби не мало огрјешили и препустили да га други својатају и с њиме манипулишу. Херцег-Стефан Косача је био и остао српски велможа и локални господар, који је осим овог храма подигао и манастир Заграђе у Шћепан Пољу којег ће сутра, ако Бог да, обновљеног освештати Владика будимљанско-никшићки Јоаникије.

Посебно желимо да се захвалимо начелнику Општине Ново Горажде гђи Мили Петковић и њеним сарадницима у Кабинету за свесрдно залагање око организације овог 500-годишњег јубилеја. Исто тако изразе наше дубоке захвалности упућујемо Митрополијском организационом одбору за обиљежавање јубилеја, као и свима који су се на било који позитиван начин укључили у припрему и реализацију овог јубилеја.
Пред нама је још велики научни скуп који треба, ако Бог да, да одржимо у новембру, те издавање зборника научних радова и прилога везаних за овај јубилеј. Нека нас Бог све благослови, а посебно нашу Доњу Сопотницу, и Ново (српско) Горажде молитвама свих светих, међу којима су, чврсто сам увјерен, и наши племенити Божидар, Теодор и Ђурађ. Хвала Вам свима и нека нас Бог

spc.rs